

# GİRDİ TEDARİK STRATEJİSİ (GİTES) ve EYLEM PLANI

2013-2015

## 1 GİRİŞ

Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda, 2010 yılında başlayan Girdi Tedarik Stratejisi (GİTES) çalışmaları, 12 Mayıs 2010 tarihli Başbakanlık Genelgesi (2010/12) ile kurulan ve Bakanlar Kurulu'nun yeni yapısı paralelinde 6 Eylül 2011 tarihli 28046 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Başbakanlık Genelgesi (2011/11) ile üyeleri güncellenen İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu (Kurul) bünyesinde yürütülmüştür.

Kurul çalışmalarını, Ekonomi Bakanı başkanlığında, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), Türkiye İhracat Kredi Bankası (Türk Eximbank) ile ihtiyaç duyulması halinde ilgili diğer bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum ve meslek kuruluşlarının üst düzey temsilcilerinin katılımı ile sürdürmektedir.

Strateji çalışmalarının her aşamasında Kurul'un değerlendirmeleri ve yönlendirmeleri alınmıştır. Strateji, Kurul'un gerek daimi üyesi kurum ve kuruluşlar, gerekse konu özelinde katılım sağlayan diğer kuruluşların katkıları ile hazırlanmıştır. Çalışmalarda başta Dokuzuncu Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporları olmak üzere çok sayıda çalışmadan faydalanılmıştır.

Çalışmaların başında, Ekonomi Bakanlığı bünyesinde çalışma grupları kurulmuş ve durum tespiti yapılması, önemli girdilerin tanımlanması amacıyla bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veritabanı üzerinde yapılan analizler ile, oluşturulan sektörel çalışma gruplarının çalışmaları sonucunda, ortaya çıkan ilk bulguların yansıtıldığı bir ön rapor hazırlanmıştır. Bu rapor Kurul'un 12 Temmuz 2010 tarihli ilk toplantısında gündeme getirilmiştir. Ön raporu takiben, sektörel bazlı çalışmalara başlanmış, enerji dışı ara malı ithalatı sektörler itibariyle girdi tedariki perspektifinden incelemeye alınmıştır.

Çalışmalarda kullanılan veriler için Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) sektörel sınıflaması esas alınmıştır. İncelenen sektörlerin (demir-çelik ve demir dışı metaller, otomotiv, makine, kimya,

tekstil ve tarım) tanımlamalarında çalışmaların bütünlüğü açısından bazı düzenlemeler yapılmıştır.

- Toplam ara malları ithalatı içerisinde en büyük paya sahip olmakla birlikte, özel bir mevzuata ve idari düzenlemelere tabi olması ve politika oluşturma konusunda bir bütün olarak tek başına ele alınması gerektiğinden dolayı enerji girdileri, çalışmalarda kapsam dışında tutulmuştur.
- Diğer taraftan, enerji sektörü içerisinde yer alan, ancak demir çelik sektörünün önemli girdilerinden olan koklaşabilir bitümenli taşkömürü ile antrasit çalışma kapsamına alınmış, demir çelik ve demir dışı metaller sektörü kapsamında incelenmiştir.
- Tekstil sektörünün önemli bir girdisi olan pamuk, tarım yerine tekstil sektörü kapsamında ele alınmıştır.
- Türk makine sanayine ilişkin incelenen çalışmalarda, sanayinin tanım ve kapsamının birbirinden farklı şekillerde ele alınması nedeniyle, Kalkınma Bakanlığı'nca hazırlanan sektör Özel İhtisas Komisyonu Raporunda yer verilen SITC Rev.3 (Standard International Trade Classification) tabanlı tanımlama kullanılmıştır. (SITC Rev.3 72,73 ve 74 no'lu mal grupları)

Sektör bazlı çalışmalarda sektörlerin önde gelen (üretici/ihracatçı/ithalatçı) firmaları ile görüşmeler yapılmış, üretim yerleri ziyaret edilmiş, ziyaret edilemeyen firmalarla telekonferans ve mülakat yöntemleri kullanılarak detaylı görüşmeler yapılmıştır. Ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri üzerine, ilgili sektörlerde tüm tarafların katıldığı bir dizi çalıştay ve toplantı düzenlenmiştir. Sektörel çalışmalarda, sektör dernekleri başta olmak üzere, sivil toplum ve meslek kuruluşlarının bilgi ve deneyimlerinden önemli ölçüde faydalanılmıştır.

Bu çalışmalar sırasında incelenen tüm sektörlerle ilişkin girdi tedariki açısından elde edilen bulgular; Kurul'un 12 Temmuz 2010 ile 26 Ocak 2012 tarihleri arasında gerçekleştirdiği toplam yedi toplantının<sup>1</sup> ana gündem maddelerini oluşturmuştur.

Emtia fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar ve küresel ticarete son dönemde artan oranda hissedilen korumacı politikalar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin uyguladığı hammadde stratejileri, ülkemiz sanayi üretim yapısında mevcut ara malı ithalat bağımlılığının makro

---

<sup>1</sup> 12 Temmuz 2010 (1. Toplantı), 23 Eylül 2010 (2. Toplantı), 10 Aralık 2010 (3. Toplantı), 25 Şubat 2011 (4. Toplantı), 26 Ağustos 2011 (5. Toplantı), 06 Ekim 2011 (6. Toplantı), 26 Ocak 2012 (7. Toplantı)

ekonomik dengeler üzerindeki etkileri ve sanayinin girdi tedarikinde maliyet etkinliği sağlanmasının ihracatta doğrudan rekabet gücü kazandıracak olması GİTES çalışmalarının ana eksenini oluşturmuştur. Aşağıda yer verilen mevcut durum analizi bu ana eksen çerçevesinde şekillendirilmiştir.

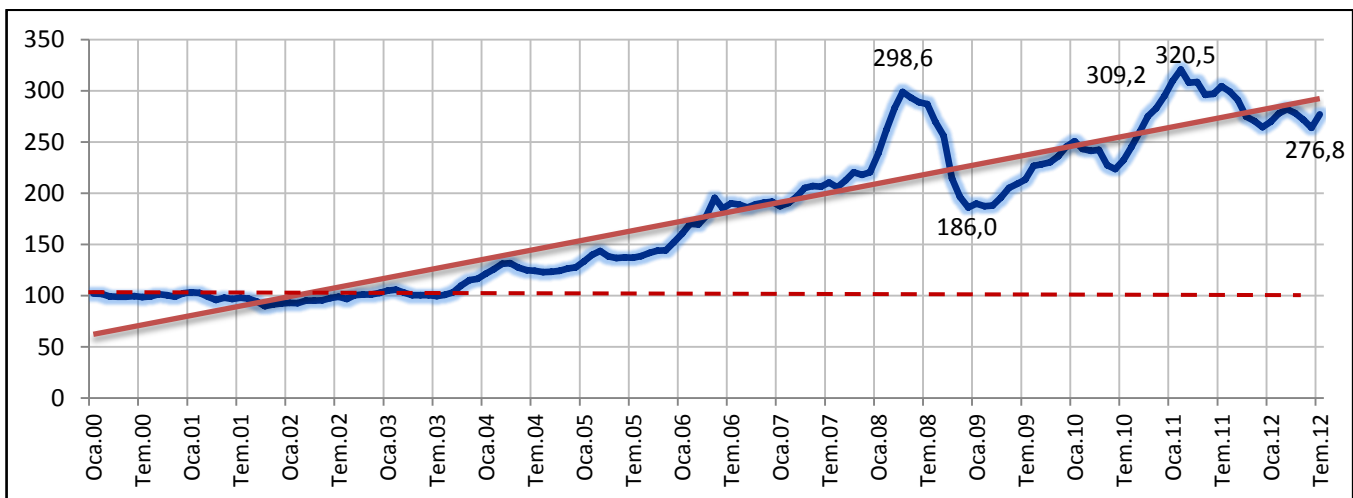
## 2 MEVCUT DURUM

### 2.1 Küresel Gelişmeler ve Girdi Tedariki

#### a) Emtia Fiyatları

Son yıllarda emtia fiyatlarında yakın tarihe kadar görülmemiş ölçüde büyük dalgalanmalar yaşanmaktadır. Emtia piyasalarındaki fiyat değişimleri, büyük oranda arz ve talep (pazar dinamikleri) tarafından belirlenmekte, özellikle Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ve Hindistan gibi gelişmekte olan ülkelerin emtia taleplerindeki güçlü artışlar, fiyatlar üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır. Hızla artan talebe rağmen, arz, altyapı ve teknolojiye erişimde yaşanan yetersizlikler ve üreticilerin karşılaştıkları finansman sıkıntıları gibi sebeplerle talebin gerisinde kalmakta, bununla birlikte talepteki artışla arzdaki artış arasındaki zaman farkı emtia fiyatları üzerindeki baskıyı daha da arttırmaktadır. Emtia piyasalarında uzun bir süre devam eden fiyat artışı 2008 yılında patlak veren küresel ekonomik krize kadar devam etmiş, krizle birlikte fiyatlarda ani ve keskin düşüşler yaşanmıştır.

**Grafik 1: Emtia Fiyat Endeksi\* (2000=100)**



Kaynak: UNCTAD Commodity Price Statistics, Ocak 2000-Temmuz 2012.

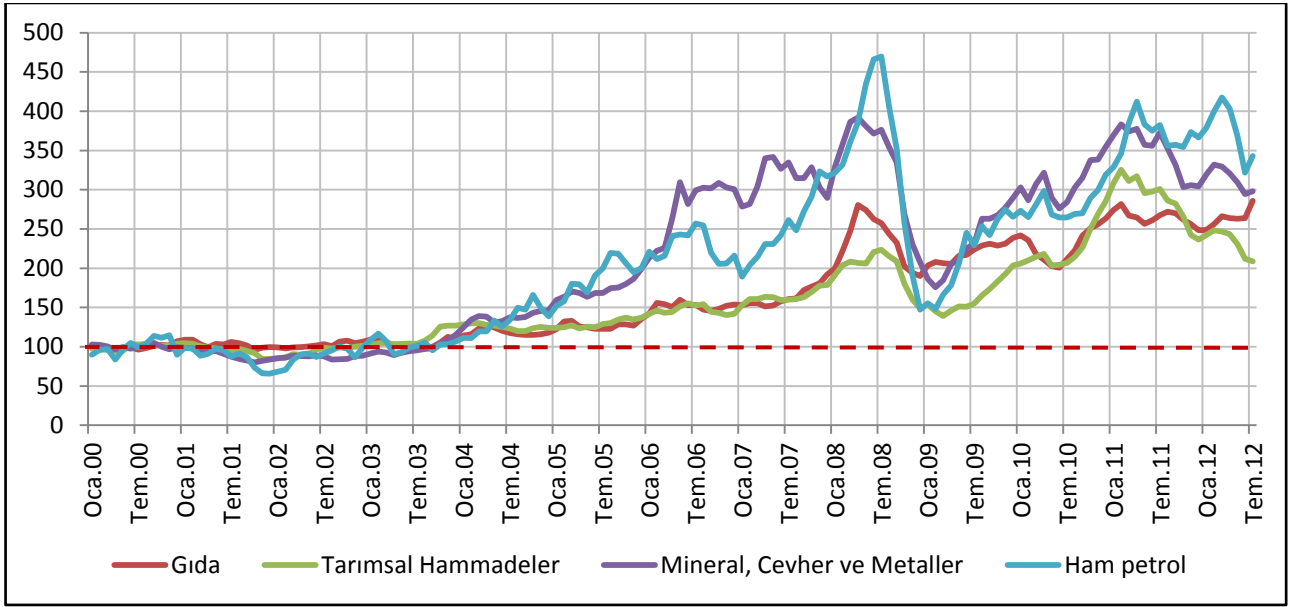
\*Endekste Yer Alan Emtia Grupları: Gıda, Tropik İçecekler, Tarımsal Hammaddeler, Mineral, Cevher ve Metaller, Ham Petrolde oluşmaktadır, (\$, cari fiyatlarla)

Bütün emtia piyasalarını etkileyen ortak faktörler bulunmakla birlikte, fiyat dinamikleri mal grupları arasında değişiklikler göstermektedir. Örneđin, 2012 yılı Temmuz ayı itibariyle, gıda

maddeleri ve tarımsal hammaddelerde kriz öncesi fiyat düzeyleri aşılmışken; mineral, cevher ve metaller ile ham petroldeki fiyat düzeyleri kriz öncesi seviyelere henüz ulaşamamıştır.

Grafik 2’de de görülebileceği üzere, Temmuz ayı itibariyle, son bir yıl içerisinde genel emtia fiyat endeksi %9 oranında azalırken; gıda fiyat endeksi %7 artmış, tarımsal hammaddeler, mineral, cevher ve metaller ile ham petrol fiyat endeksleri ise sırasıyla %31, %20 ve %10 oranında azalmıştır.

**Grafik 2: Gruplar İtibariyle Emtia Fiyat Endeksleri (2000=100)**



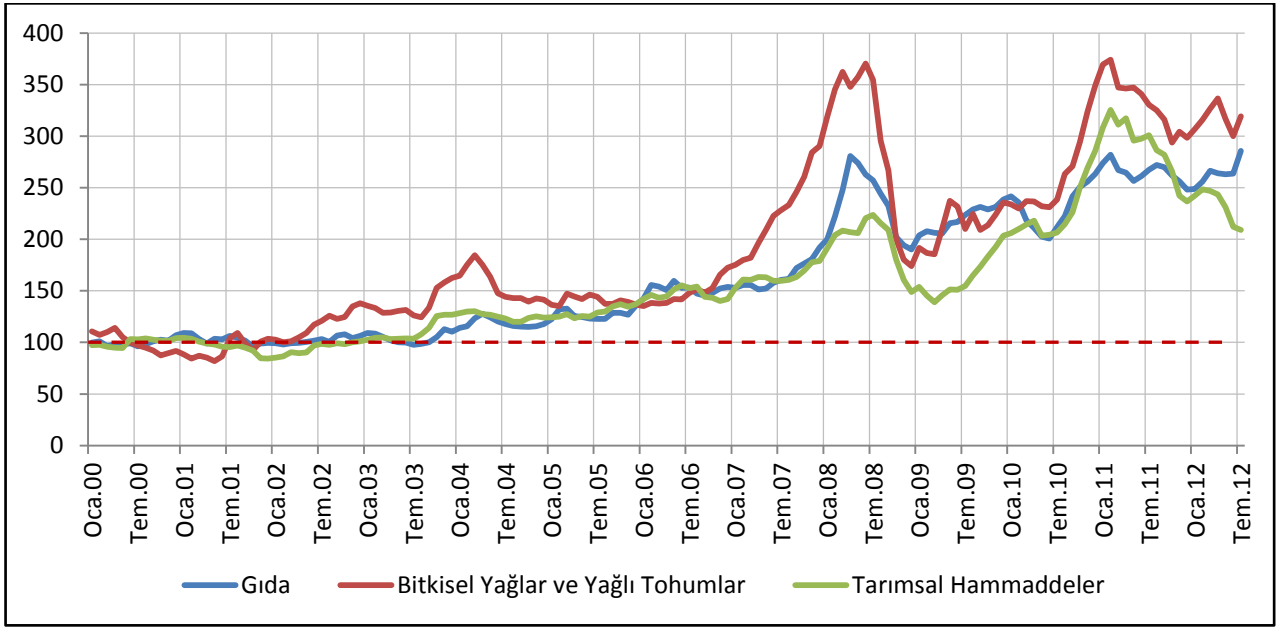
Kaynak: UNCTAD Commodity Price Statistics, Ocak 2000-Temmuz 2012.

**Gıda:** buğday, mısır, pirinç, şeker, sığır eti, muz, biber, soya küspesi, balık küspesi, **Tarımsal Hammaddeler:** keten tohumu yağı, pamuk, yün, hintkeneviri, sisal, deri, kereste, kauçuk, **Mineral, Cevher ve Metaller:** fosfat, mangan, demir cevheri, alüminyum, bakır, nikel, kurşun, çinko, kalay, altın, gümüş, **Ham petrol:** UK Brent (hafif), Dubai (orta), Teksas (ağır) ortalaması (\$/varil)

## TARIM

Genel olarak tarımsal emtia fiyatlarını etkileyen temel faktörler arasında, dünya nüfusu ve artan gelirle birlikte gıda talebinin hızla artması; özellikle gelişmekte olan Asya ülkelerinde geleneksel beslenme alışkanlıklarının değişerek, günlük beslenmede pirincin yanında unlu mamul ve yağ tüketiminin de artması; tarımsal alanlar ve üretimin gıda yerine yakıt merkezli üretim için kullanılması; buna karşılık tarımsal üretim artışının talebin gerisinde kalması; sanayileşme, kentleşme, vb. nedenlerle tarım alanlarının azalması; sel, kuraklık, erozyon gibi farklı şekillerde kendini gösteren küresel ısınma ve iklim değişikliğinin tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemesi; küresel piyasayı etkileme gücüne sahip büyük üreticiler tarafından uygulanan ihracat kısıtlamaları ve tarımsal emtia piyasalarının finansallaşması yer almaktadır.

**Grafik 3: Gruplar İtibariyle Tarımsal Emtia Fiyat Endeksleri (2000=100)**

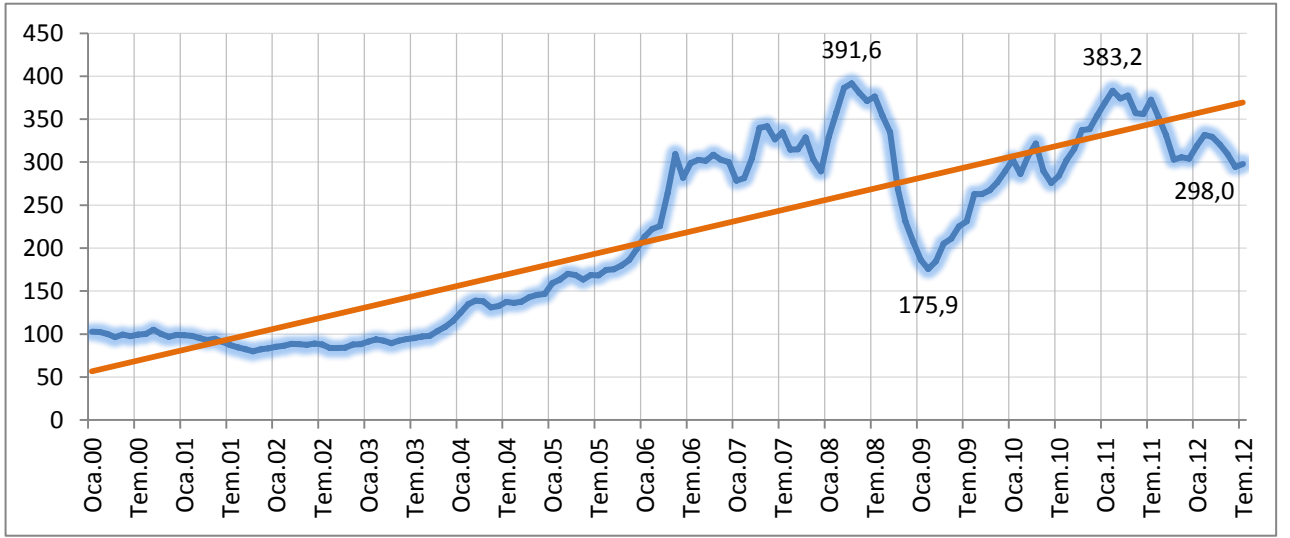


Kaynak: UNCTAD Commodity Price Statistics

## MİNERAL, CEVHER VE METALLER

Genel olarak mineral, cevher ve metal fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturan unsur bu emtialara olan talebin gün geçtikçe artmasıdır. Gelişmiş ülkelerin yanı sıra, özellikle ÇHC başta olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerde yaşanan hızlı sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte maden ve metal talebi hızla artmaktadır. Buna karşılık arz, çeşitli nedenlerle talebin gerisinde kalmaktadır. Arzdaki artışın talebin gerisinde kalmasının temel sebepleri arasında, sermaye yoğun madencilik yatırımlarının finansmanında yaşanan zorluklar; maden yatırımlarının başlaması ile üretime geçilmesi arasındaki zaman farkı; maden rezervlerinin karlılığının azalması; madenlerin halen oldukça karlı olduğu ancak yatırıma dönüşmediği bölgelerde ise genellikle siyasal istikrarsızlık ve güvenlik sorunları sebebiyle yatırım ortamının elverişli olmayışı yer almaktadır. Ayrıca, madencilik gibi enerji yoğun bir sektörde, enerji maliyetleri de fiyatlar üzerinde etkili olmaktadır. Bunların yanı sıra, küresel çapta korumacılığın artmasıyla birlikte maden ve metallere yönelik ihracat kısıtlamalarının artması da arz üzerinde baskı oluşturmaktadır.

**Grafik 4: Mineral, Cevher ve Metaller Endeksi\* (2000=100)**



Kaynak: UNCTAD Commodity Price Statistics

### b) Girdi Tedarik Stratejileri

Günümüzde, üretimin gerektirdiği tüm girdilerin tamamıyla yurtiçi kaynaklardan karşılanması hiçbir ülke için söz konusu değildir. Esasen, üretim için gerekli olan girdilerde yurtiçi ve yurtdışı kaynakların en etkin ve verimli şekilde kullanımı, sürdürülebilir küresel rekabet gücünün sağlanması açısından başlangıç noktasıdır. Bu gerçekten hareketle, dünya ticaretinde söz sahibi olan ülkeler girdi tedarikinin etkinliği, sürekliliği ve güvenliğini sağlayacak politikalar üzerine yoğunlaşmaktadır.

Dünyanın önde gelen gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomileri girdi tedariki konusunda çalışmalar yürütürken kendi ulusal girdi tedarik stratejilerini geliştirip, uygulamaktadır. Bu kapsamda, gelişmiş ülkeler, yükselen hammadde fiyatları ve arz kısıtları nedeniyle yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması ve ulusal sanayinin ihtiyaç duyduğu hammaddelere erişimin güvence altına alınması amacıyla, kritik öneme sahip ve yüksek ithalat bağımlılığı olan hammaddelerin sürdürülebilir ve güvenilir yollardan tedarikinin güvence altına alınmasına yönelik program ve politikalar geliştirmişlerdir.

GİTES hazırlık çalışmalarının önemli bir ayağını diğer ülke örneklerinin incelenmesi oluşturmuştur. Bu kapsamda ÇHC, Japonya, Güney Kore, Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin stratejileri incelenmiştir.

## Uzakdođu Ülkeleri (ÇHC, Japonya, Güney Kore)

### ÇHC

ÇHC'nin uyguladığı girdi tedarik stratejisi kapsamında; maden arama, çıkarma ve işleme faaliyetlerine yönelik yurt içi yatırımların artırılması; nadir elementler gibi kilit öneme sahip hammaddelerin ağırlıklı olarak yurt içinde muhafazası ve kullanımına dönük politikalar geliştirilmesi; yabancıların yurt içi madenlere yapacakları yatırımların, çeşitli amaçlarla sınırlandırılması hedeflenmektedir.

ÇHC, yurt içine yönelik uyguladığı hammadde stratejisinin aksine uluslararası alanda hammadde kaynaklarına erişim konusunda proaktif bir politika izlemektedir. Bu amaçla, devlet şirketleri ve özel sektör firmaları, yurtdışında hammadde rezervlerini satın alma yönünde yönlendirilmekte ve teşvik edilmektedir.

### Japonya

Güçlü bir ekonomiye ve kendi topraklarında kıt kaynaklara sahip bir ada ülkesi olan Japonya, petrol, doğal gaz, kömür, uranyum ve nadir elementler gibi ülke ekonomisi için hayati önem taşıyan kaynakların güvenilir ve sürdürülebilir tedarikinin güvence altına alınmasına katkıda bulunacak projeleri ve projeleri üstlenecek Japon firmalarını desteklemektedir.

Japonya'nın sürdürülebilir ve güvenilir enerji kaynaklarına ulaşımının güvence altına alınmasında, tüm yönetim tarafından izlenmek üzere "Doğal Kaynakları Güvence Altına Almaya Yönelik Yönerge" hazırlanmıştır. Bu kılavuzda, Hükümetin, hayati derecede önemli kaynakların satın alınması ve geliştirilmesine yönelik projeleri ve doğal kaynak milliyetçiliğine karşı ikili ve çok taraflı diplomasi yoluyla kaynak tedarikini desteklemesi öngörülmektedir. Hükümetin esnek politikalar geliştirmesi ve bu kapsamda kaynak üreten ülkede kaynak geliştirme projeleri üstlenecek Japon firmalarının desteklenmesi, imzalanan ve vadesi gelen sözleşmelerin uygulanmasındaki sorunları gidererek süreci kolaylaştıracak önlemlerin alınması, Resmi Kalkınma Yardımı'nın etkin kullanımı yoluyla kapsayıcı ve stratejik ilişkiler inşa edilmesi öngörülmektedir. Hükümetin sadece ekonomik değil, çok yönlü bir işbirliğine dayalı ilişkiler geliştirmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda; enerji, Ar-Ge, eğitim, sağlık ve insan kaynakları alanlarında işbirliği yapılması, ticaretin ve yatırımın, altyapı yatırımının ve KOBİ'lerin desteklenmesi, "Kaynak Diplomasisi" teşvik edilerek, ileri düzeyde uluslararası işbirliği sağlanması öngörülmektedir.

## Güney Kore

Güney Kore Hükümeti, 1970'lerden bu yana uygulamakta olduğu hammadde stratejisi kapsamında, yurt dışında bulunan madenlerin araştırılmasına yönelik yatırımları desteklemekte, Afrika ve Latin Amerika, Orta Asya ve Avustralya gibi dünyanın kaynak bakımından zengin hemen hemen tüm bölgelerinde lityum, nikel, uranyum, bakır ve manganez gibi madenlerin işletilmesi için Koreli firmaları da etrafında toplayarak yatırımlar yapmakta ve Kore özel sektörünü yönlendirmektedir.

Güney Kore'nin girdi tedarikinin uzun vadede güvence altına alınması ve ulusal ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması açısından kilit öneme sahip olan Kore Kaynaklar Kurumu'nun (KORES-Korean Resources Corporation), yurtiçi ve yurtdışı maden kaynaklarının geliştirilmesi, maden araştırmaları ve maden bilgi sistemi başlıkları altında toplanabilecek dört temel faaliyet alanı bulunmaktadır. Özellikle, Hükümet tarafından belirlenen 8 stratejik mineral olan bitümenli kömür, uranyum, demir, bakır, çinko, nikel, lityum ve nadir toprak elementlerinin güvenli tedarikine odaklanan KORES, yurtdışı maden kaynaklarının geliştirilmesine yönelik olarak yatırım araştırmaları yapmakta, maden arama faaliyetleri yürütmekte ve sermaye kredisi olanakları sunmaktadır. Yurt içinde ise, maden arama, çıkarma, güvenlik, yatırım ve teknoloji desteklerinin yanı sıra mali destek sağlamakta, çeşitli eğitimler vermekte, maden stoklamakta ve ticaretini yapmaktadır.

Güney Kore'de madencilik faaliyetlerine yön vermek amacıyla tesis edilmiş ikinci kurum olan Kore Yerbilimleri ve Maden Kaynakları Enstitüsü'nün (KIGAM-Korean Institute of Geoscience and Mineral Resources) amaçları ise; yurt içi ve yurt dışında jeolojik araştırmalar ve mineral kaynaklar üzerinde Ar-Ge çalışmaları yaparak ve kamu, sanayi ve halka güvenilir bilimsel bilgi sağlayarak, Güney Kore'de bilimsel ve teknolojik ilerlemeye, sanayinin gelişimine ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır.

## AB

Yükselen hammadde fiyatları ve arz kısıtları nedeniyle yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması ve AB sanayisinin ihtiyaç duyduğu hammaddelere erişimin güvence altına alınması amacıyla "AB Hammadde Stratejisi" Avrupa Komisyonu tarafından Kasım 2008'de açıklanmış ve Mayıs 2009'da Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek uygulamaya konmuştur.



AB'nin hammadde stratejisi geliştirme çalışmalarında esas aldığı üç hedef vardır. Bunlar; uluslararası pazarlarda hammaddeye erişimin diğer rakiplerle aynı şartlar altında, tahrif edilmemiş koşullarda sağlanması; Avrupa kaynaklarından sürdürülebilir hammadde temininin teşvik edilmesi için AB içerisinde uygun çerçeve koşullarının tesis edilmesi; AB'nin birincil hammadde ithalat bağımlılığının azaltılması için kaynak verimliliğinin desteklenmesi ve geri dönüşümün teşvik edilmesidir.

Birliğin üçüncü ülkelerden hammadde tedarikinde sürdürülebilirliğin ve devamlılığın sağlanmasında; ticari engeller ve ihracat kısıtlamalarına karşı ikili ve çok taraflı ticari anlaşmalar yoluyla müzakere yöntemi, ticari anlaşma kurallarına uyma yönünde zorlama ve ticari kısıtlamaların aşılması yöntemi ve diğer hammadde bağımlısı ülkeler ile işbirliği ve ihracat kısıtlamaları uygulayan ülkeler ile ortak projeler geliştirerek dışa açılma yöntemi esas alınmaktadır.

## **ABD**

ABD'nin hammadde stratejisini dayandırdığı önemli belgeler; Stratejik ve Kritik Maddelerin Stoklanması Hakkındaki Kanun, Mineraller, Kritik Mineraller ve ABD Ekonomisi Raporu, Küresel Maden Kaynakları Değerlendirme Projesidir.

ABD, Stratejik ve Kritik Maddelerin Stoklanması Hakkındaki Kanuna göre; ABD'nin ulusal savunması ve endüstrisi için vazgeçilmez olan, yurt içi kaynaklarda yetersiz miktarda bulunduğu bilinen maden cevherleri ve mineral maddelerin geliştirilmesi, çıkarılması, işlenmesi ve kullanımı konusunda bilimsel, teknolojik ve ekonomik araştırmalar yürütmektedir.

Mineraller, Kritik Mineraller ve ABD Ekonomisi Raporu, Birleşik Devletler Ulusal Araştırma Konseyi tarafından hazırlanmıştır. Madenler ve maden ürünlerinin önem derecesinin tespit yöntemi olarak Kritiklik Matrisi geliştirilmiş, bir madenin kullanımdaki önemi, (jeolojik, teknik, çevresel, sosyal, politik ve ekonomik açılardan) bulunabilirliği/tedarik riski ile maden ve maden ürünleri tedarikine ilişkin kısıtlamalar ortaya konmuştur.

Küresel Maden Kaynakları Değerlendirme Projesi, ABD Jeolojik Araştırma Kurumu tarafından hazırlanmıştır. Projede, mineral kaynakların küresel kullanımının artacağından bahsedilmektedir. Artan mineral kaynak talebi, keşfedilmemiş olan maden rezervlerinin araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Ana hedef, dünyada keşfedilmemiş belirli maden kaynaklarının bulunabileceği sahaları ana hatlarıyla belirlemek ve muhtemel miktarı tahmin etmektir.

### c) Dünya Ticaretinde Yaşanan Gelişmeler ve Hammadde Ticaret Politikaları

Dünya nüfusunda ve ülkelerin gelir ile refah düzeylerindeki artış, mineral ve enerji kaynakları ile tarımsal hammaddelerden oluşan doğal kaynaklara olan talebi gün geçtikçe artırmaktadır. Doğal kaynakların dünya üzerinde eşit bir dağılım göstermediği ve hiçbir ülkenin doğal kaynaklar açısından kendi kendine yeterli olamadığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, ticaret, sanayinin ihtiyaç duyduğu doğal kaynaklara erişimde kilit rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bu maddelerin fiyatları ve miktarları küresel talepten olduğu kadar, bu maddeleri üreten ve ihraç eden ülkelerin politikalarından da önemli ölçüde etkilenmektedir.

Son yıllarda giderek artan talep baskısı altında, pek çok hammaddenin fiyatı önemli ölçüde artmıştır. Bu gelişmeye paralel biçimde, doğal kaynak zengini ülkelerde hammaddelerin ihraç fiyatlarını artıran ve ihraç miktarlarını azaltan ticaret önlemleri de daha yoğun bir biçimde uygulanmaya başlamıştır. Geçmiş yıllarla karşılaştırıldığında, ihracat kısıtlaması uygulayan ülkelerin yanı sıra, ihracat kısıtlamasının uygulandığı hammadde çeşitlerinde de kayda değer bir artış gözlenmiştir. İhracatın kısıtlanarak hammaddelerin iç pazara kaydırılması, ithalatçı ve tüketici ülkelerde fiyatları artırmakta; küresel piyasalarda belirsizliğe yol açarak, maden arama ve üretimine yönelik yatırımları olumsuz yönde etkilemekte ve uzun vadede toplam arzı azaltıcı etkide bulunma potansiyeli taşımaktadır.

Yurtiçi tedariki güvence altına almaktan, doğal kaynakların tükenmesini önlemeye ve devlet gelirlerini artırmaya kadar çok farklı amaçlarla uygulamaya konulan ihracat kısıtlamalarına en çok maruz kalan ürünler arasında ise tarımsal hammaddeler ile mineral ve madenler bulunmaktadır.

Dünya ticaretinde yaşanan bu gelişmeler, hammadde ve girdilerde tedarik güvenliği ihtiyacının artmasına neden olmuş, özellikle ABD, AB ve Japonya gibi sanayilerinin ihtiyaç duyduğu temel/stratejik hammaddelerde çok yüksek oranda ithalat bağımlılığı bulunan gelişmiş ülkeleri tedarikin güvence altına alınmasına yönelik program ve politikalar geliştirmeye yöneltmiştir.

Öte yandan, ihracat kısıtlamalarına yönelik çok taraflı hukuksal düzenlemelerin zayıflığı ve bu alandaki şeffaflık sorunu, çok taraflı düzeyde ihracat kısıtlamalarının daha sıkı kurallara bağlanmasına dönük çalışmaları gerekli kılmaktadır.

## 2.2 Türkiye’de Üretimin Ara Malı İthalatına Bağımlılığı

Türkiye imalat sanayinin ithalata bağımlılık düzeyinin yüksek oranlarda olması ülkemiz ekonomisinin en temel sorunlarından birini teşkil etmektedir. Tablo 1’de görüleceği üzere, 2010 yılı itibarı ile toplam 185 milyar dolar tutarındaki ithalatımızın 131 milyar dolarlık kısmını ara malı ithalatı oluşturmakta olup, ara malının toplam ithalat içerisindeki payı %70,8 düzeyindedir. Benzer şekilde 2011 yılında, toplam 241 milyar dolar tutarındaki ithalatımız içerisinde toplam ara malı ithalatının tutarı ise 173 milyar dolar seviyesinde olup, ara malı ithalatının toplam ithalat içerisinde %71,9’luk paya sahip olduğu dikkat çekmektedir.

**Tablo 1: Dış Ticaretin Dağılımı (SNA Sınıflamasına Göre)**

SNA ADI	2010				2011			
	İthalat milyon \$	Pay	İhracat milyon \$	Pay	İthalat milyon \$	Pay	İhracat milyon \$	Pay
YATIRIM MALLARI	28.818	15,5%	11.771	10,3%	37.271	15,5%	14.192	10,5%
ARA MALLARI	131.445	70,8%	56.381	49,5%	173.140	71,9%	67.942	50,4%
TÜKETİM MALLARI	24.735	13,3%	45.321	39,8%	29.692	12,3%	52.219	38,7%
DİĞERLERİ	546	0,3%	411	0,4%	739	0,3%	555	0,4%
<b>Genel Toplam</b>	<b>185.544</b>	<b>100,0%</b>	<b>113.883</b>	<b>100,0%</b>	<b>240.842</b>	<b>100,0%</b>	<b>134.907</b>	<b>100,0%</b>

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

2011-2012 yılları Ocak-Ağustos dönemlerini kapsayan Tablo 2 incelendiğinde, 2011 yılı itibarı ile 161 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen toplam ithalatın %71,7’sinin ara mallarından oluştuğu; 2012 yılında ise ara malı ithalatının 157 milyar dolar seviyesindeki toplam ithalatın %74,6’sını teşkil ettiği görülmektedir.

**Tablo 2: Dış Ticaretin Dağılımı (SNA Sınıflamasına Göre, Ocak-Ağustos)**

SNA ADI	2011				2012			
	İthalat milyon \$	Pay	İhracat milyon \$	Pay	İthalat milyon \$	Pay	İhracat milyon \$	Pay
YATIRIM MALLARI	24.902	15,5%	9.388	10,6%	22.160	14,1%	9.098	9,1%
ARA MALLARI	114.973	71,7%	44.908	50,6%	116.903	74,6%	55.019	55,0%
TÜKETİM MALLARI	20.061	12,5%	34.065	38,4%	17.161	11,0%	35.613	35,6%
DİĞERLERİ	540	0,3%	332	0,4%	424	0,3%	325	0,3%
<b>Genel Toplam</b>	<b>160.476</b>	<b>100,0%</b>	<b>88.693</b>	<b>100,0%</b>	<b>156.648</b>	<b>100,0%</b>	<b>100.055</b>	<b>100,0%</b>

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Diğer taraftan, ara malı ithalatına konu olan ürünler incelendiğinde, en fazla ithalat yaptığımız ürünler içerisinde demir-çelik ve demir dışı metaller, kimya ve otomotiv sektörlerine ait girdilerin büyük paya sahip olduğu görülmektedir. 2011 yılında ara mallarında, en fazla ithalat yaptığımız ilk 20 ürüne ilişkin GTİP-6'lı bazda veriler Tablo 3'te yer almakta olup, GİTES çalışmalarına paralel olarak enerji kapsam dışında tutulmuştur.

2011 yılında, en fazla ithal edilen enerji dışı ara mallarından ilk 20 ürün grubunun toplam ithalatı 38 milyar dolar olup, bu tutar, enerji dışı toplam ara malı ithalatımızın %30,5'ini teşkil etmekte, toplam ithalatımızın ise %15,8'lik kısmını oluşturmaktadır.

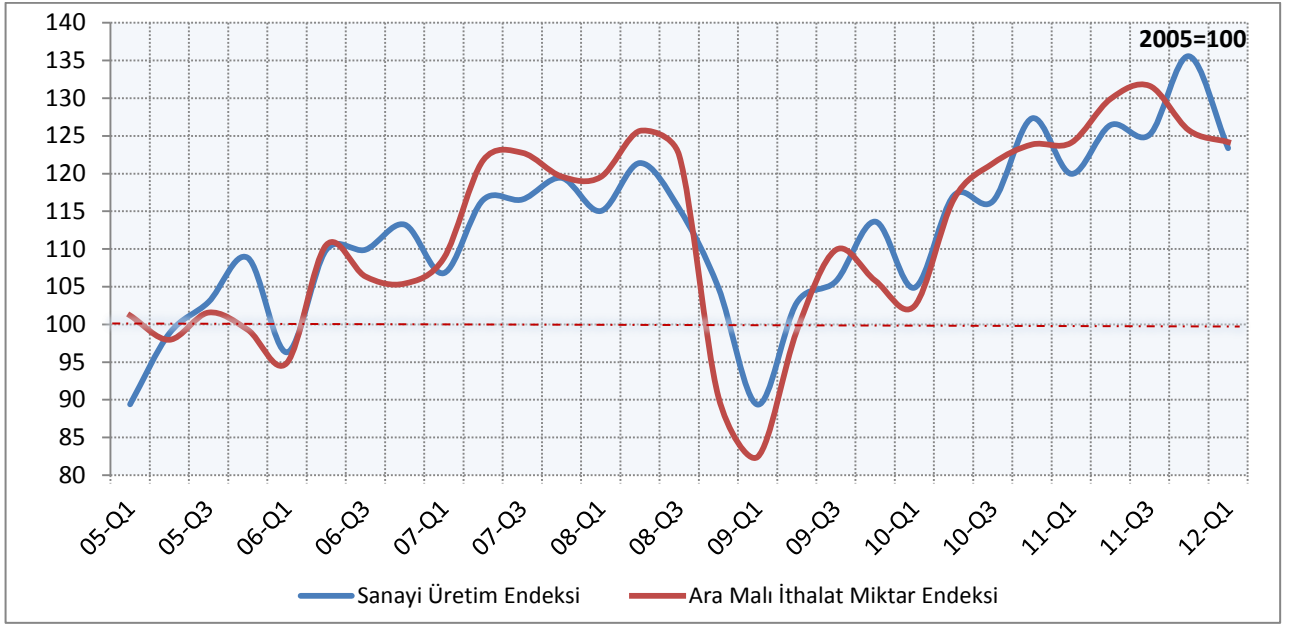
**Tablo 3: Ara Malı İthalatımızda İlk 20 Ürün (2011, Enerji Hariç)**

GTİP Kodu	Madde Adı	İTHALAT (Milyon \$)	Toplam Enerji Dışı Aramalı İthalatı İçerisindeki Payı (%)	Genel İthalat İçerisindeki Payı (%)	Genel Aramalı İthalatı İçerisindeki Payı (%)
720449	Diğer Döküntü ve Hurdalar	9.613	7,7	4,0	5,6
710812	Altın (İşlenmemiş Şekillerde Olanlar)	6.126	4,9	2,5	3,5
740311	Rafine Bakır-Katotlar ve Katot Parçaları	3.014	2,4	1,3	1,7
840820	Kara Taşıtları İçin Motorlar-Dizel, Yarı Dizel	2.242	1,8	0,9	1,3
390210	Polipropilen (İlk Şekilde)	1.869	1,5	0,8	1,1
520100	Pamuk (Kardesiz, Taranmamış)	1.850	1,5	0,8	1,1
100190	Buğdaylar ve Mahlut (Diğer)	1.614	1,3	0,7	0,9
760110	İşlenmemiş Alaşımızsız Alüminyum	1.447	1,2	0,6	0,8
720839	Sıcak Mamul Demir, Çelik Rulo (Kalınlık<3mm. Diğer)	1.148	0,9	0,5	0,7
870840	Kara Taşıtları İçin Vites Kutuları ve Aksam, Parçaları	1.093	0,9	0,5	0,6
390120	Özgül Kütlesi >=0,94 Olan Polietilen	1.038	0,8	0,4	0,6
720711	Demir/Alaşımızsız Çelik (Cu<%0,25; Genişlik<2xkalınlık)	990	0,8	0,4	0,6
390410	Polivinil Klorür (Başka Maddeyle Karıştırılmamış) (Pvc)	974	0,8	0,4	0,6
390110	Özgül Kütlesi < 0,94 Olan Polietilen	911	0,7	0,4	0,5
760120	İşlenmemiş Alüminyum Alaşımları	906	0,7	0,4	0,5
390230	Propilen Kopolimerleri (İlk Şekilde)	820	0,7	0,3	0,5
870829	Kara Taşıtlarının Diğer Aksam-Parçaları	808	0,6	0,3	0,5
870899	Kara Taşıtları İçin Diğer Aksam, Parçaları (Karoser)	802	0,6	0,3	0,5
260112	Demir Cevherleri ve Konsantreleri (Ağlomere Edilmiş)	736	0,6	0,3	0,4
	Liste Toplamı	38.002	30,5	15,8	21,9
	<b>TOPLAM ARA MALI İTHALATI (Enerji Dışı)</b>	<b>124.646</b>	<b>100</b>	<b>51,8</b>	<b>72,0</b>

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Grafik 5'te, 2006 yılından bu yana çeyreklik dönemler itibarıyla ara malı ithalatımız ve sanayi üretimimizdeki yükseliş ve düşüş eğilimleri gösterilmektedir. Buna göre, iki değişken arasında önemli düzeyde aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur.

**Grafik 5: Ara Malı İthalatı ve Sanayi Üretimi**



Kaynak: TÜİK

Ara malı ithalatı ile üretim arasındaki bu ilişki, üretimin ara malı ithalatına bağımlılığını ortaya koymaktadır. Bu durum

- ülkemiz üretimini, dünya girdi kaynaklarındaki belirsizlikler, girdi tedarik kaynaklarında ülke/bölge bazlı bağımlılık gibi dengesizlikler ve emtia fiyatlarındaki dalgalanmaların etkilerine daha açık hale getirmekte,
- yurtiçi katma değer in istenilen düzeye ulaşmasını engelleyen unsurlardan birisini oluşturmakta,
- cari dengede açığa neden olmakta,
- ihracatta sürdürülebilir rekabet gücü artışının sağlanmasını engellemektedir.

### 3 GİTES ve TEMEL POLİTİKA BELGELERİ

GİTES, Dokuzuncu Kalkınma Planı politikalarıyla uyumlu olarak, özellikle Türkiye’de önde gelen sektörlerin ithal girdi bağımlılığı ile Türkiye’de işletmelerin çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan girdi tedarigi konusundaki yetersizliklerini bertaraf etmeyi, üretim için en önemli unsurların başında yer alan girdilerin tedariginde kamu ve özel sektörde bir ortak anlayış ve bakış açısı geliştirmeyi hedeflemiştir.

2012-2014 dönemini kapsayan “Orta Vadeli Program”ın temel amaç kısmında ve “Program Dönemi Gelişme Eksenleri” kapsamında GİTES ve Eylem Planının tamamlanacağı ve uygulamaya

başlanacağı ifade edilmektedir. Yine aynı şekilde, GİTES ve Eylem Planının uygulamaya geçmesi ile, 2012 Yılı Programında Ödemeler Dengesi başlığı altındaki 2'nci tedbir ve doğrudan GİTES'e atıfta bulunan 3'ncü tedbirle ilgili gelişme sağlanmış olacaktır.

Ayrıca; Sanayi Sektör Stratejileri Eylem Planlarına GİTES ve Eylem Planı ile işbirliği ve koordinasyon dahil edilerek, bütünlük ve eşgüdüm sağlanmıştır. GİTES ve Eylem Planının, Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi çalışmalarıyla koordinasyonu sağlanmıştır.

Öte yandan, Türkiye'de ihracatın karşılaştığı yapısal sorunlara çözüm bulmak ve ekonomideki olası küresel, bölgesel ve yerel kırılmalara karşı önlem olarak, teknolojik dönüşümünü tamamlamış, en yeni üretim teknolojilerine hakim, uluslararası pazarlarda güçlü bir Türkiye yaratmak hedefiyle hazırlanmış olan 2023 Türkiye İhracat Stratejisinde, 2 Nolu Eylem Alanı, "Uluslararası Rekabetçiliğin Artırılmasına ve Rekabetçi Üretim Koşullarının Oluşturulmasına Yönelik Yatırım Ortamının İyileştirilmesi" stratejik hedefi altında GİTES ile doğrudan ilgili eylemler yer almaktadır.

GİTES ve Eylem Planı; ara malında üretim yetkinliğinin artırılması ve girdi tedarikinde etkinliğin, verimliliğin ve tedarik güvenliğinin sağlanması suretiyle, temel politika belgelerinde yer alan ana hedeflere doğrudan katkı sağlayacaktır.

## 4 VİZYON

Türkiye'nin 2001-2023 dönemine ait Uzun Vadeli Stratejisi çerçevesinde hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın vizyonu, "İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye"dir.

Türkiye Sanayi Stratejisi'nin uzun dönemli vizyonu, "Orta ve yüksek teknolojili ürünlerde Avrasya'nın üretim üssü olmak" olarak ortaya konmuştur. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı'nın vizyonu ise "2023 yılında 500 milyar dolar ihracata ulaşarak ülkemizin dünya ticaretinde lider ülkeler arasında yer alması" şeklinde belirlenmiştir.

Bu vizyonun arkasındaki ana hedef; ihracatın üretim yapısının modernize edilerek günümüz ve geleceğin ticaret dünyasının taleplerine yanıt verebilecek ileri teknoloji ve Ar-Ge'ye dayalı esnek bir yapıya kavuşmasını sağlamak olarak ifade edilmiştir.

Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023'e yönelik ortaya konan temel stratejiler çerçevesinde GİTES ve Eylem Planı'nın vizyonu; **“Girdi tedarikini güvence altına almış, ara malı üretiminde yetkinliğini artırmış bir ekonomi”** olarak belirlenmiştir.

Bu vizyon çerçevesinde, 2013–2015 yıllarını kapsayan GİTES'in genel amacı ise; sanayinin ihtiyaç duyduğu ve yeni ürün üretimi ile teknolojik gelişmenin gerektireceği girdilerin tedarikinde süreklilik ve güvenliğin sağlanması, etkinliğin ve verimliliğin artırılması, ihracatta sürdürülebilir küresel rekabet gücü artışının temini, daha fazla katma değer Türkiye'de bırakılması ve ara malı ithalat bağımlılığının azaltılmasıdır.

GİTES ve Eylem Planı, Türkiye'de önde gelen sektörlerin ithal girdi bağımlılığı ile Türkiye'de işletmelerin çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan girdi tedarikindeki yetersizliklerini bertaraf etmeyi, üretim için en önemli unsurların başında yer alan girdilerin tedarikinde kamu ve özel sektörde ortak bir anlayış ve bakış açısı geliştirmeyi hedeflemiştir.

## 5 STRATEJİK HEDEFLER

GİTES'in stratejik hedefleri;

- Girdi kaynaklarındaki belirsizliklerin, girdi ithalinde ülke/bölge bazlı coğrafi dağılımdaki aşırı bağımlılık gibi dengesizliklerin, hammadde niteliğindeki doğal kaynakların geleceğine dair risklerin en aza indirilmesi,
- İhracata dönük üretimde daha etkin ve düşük maliyetli girdi tedarikinin sağlanması ile üretim ve ihracatın ara malı ithalatına bağımlılığının azaltılması ve bu suretle ihracatta sürdürülebilir rekabet gücüne katkı sağlanmasıdır.

Bu temel stratejik hedeflere ulaşmada, 6'sı yatay 31'i sektörel olmak üzere toplam 37 hedef belirlenmiştir. Bunlar;

### 1. İthalat Bağımlılığı Yüksek Olan Ara Mallarında Yatırımların Özendirilmesi

Ara malı ithalat bağımlılığını azaltacak ve/veya teknoloji transferi ya da yeni ve yenilikçi ürün üretmeyi sağlayacak yurtiçi yatırımların hayata geçirilmesi, ihracatta sürdürülebilir rekabet gücü sağlamak açısından önemlidir. Bu nitelikteki yatırımları özendirmek amacıyla “Stratejik Yatırımlar” kavramı, kriterlere bağlanarak Yatırımlarda Devlet Yardımları mevzuatına yansıtılmıştır. Stratejik yatırımların özendirilmesinde yatırım ortamının iyileştirilmesine dönük hızlı karar alma mekanizmasının oluşturulması da önem taşımaktadır. Öte yandan, tedarikte

güvenlik, maliyette etkinlik ve sürdürülebilir rekabet gücünde artış sağlamak amacıyla, ülkemizde kıt yahut hiç bulunmayan ve bu niteliği kısa/orta vadede değişmeyecek olan hammadde/girdilerin yurtiçi üretimde kullanılmak amacıyla yapılacak yurtdışı yatırımlarının da özendirilmesi gerekmektedir.

## **2. Girdi Tedarikinde Yurtiçi Kullanımın Özendirilmesi**

Yurt içinde kaynak verimliliği ve katma değer artırılması için, ihracata dönük üretimde hammadde/girdilerin yurt içi kullanımını özendirme mevcut mekanizmaların (tecil-terkin gibi) işleyişinde yaşanan sorunların çözümü ile geliştirilecek olası yeni mekanizmalar önem taşımaktadır.

## **3. Kamu Alımlarında Stratejik Yaklaşım**

Bağlı kuruluşlar ve kamu yararına faaliyet gösteren tüm kuruluşlar dâhil edildiğinde, kamu alımları önemli ölçüklere ulaşabilmektedir. Kamunun toplu alım gücünün Türk sanayi sektörlerinin güçlendirilerek dışa bağımlılığın azaltılması, yurtiçi üretimin ve katma değer artırılması, teknoloji kazanımının sağlanması, daha önce yurt içinde üretimi bulunmayan ürünlerin üretilmesi, yeni teknoloji ve ürünlere yönelik araştırma-geliştirme faaliyetlerinin sürdürülmesi hedeflerine dönük olarak etkin kullanımı önem arz etmektedir. GİTES tespitleri çerçevesinde, yatırım ihtiyaçlarının karşılanmasında kamu alımları ve kiralamalarının yarattığı büyük alım gücü; bu ürünlerin bileşenlerinin yurtiçinde üretilmesinin sağlanması için önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

## **4. Geri Dönüşüm Sektörünün Geliştirilmesi**

Geri dönüşümün artması, ana metal sanayiden otomotiv ve kimyaya kadar geniş yelpazedeki sektörlerde ithalat bağımlılığının azaltılması ve tedarik güvenliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

## **5. Girdi Tedarikinde Planlama İle Tedarikte Güvenlik ve Etkinliğin Sağlanması**

Küresel piyasalarda fiyatları hızlı dalgalanmalara maruz kalan hammadde ve girdilere, tahrif edilmemiş fiyatlardan sürdürülebilir erişimin güvence altına alınması önem taşımaktadır. Hammadde tedarikinde uluslararası alanda yaşanan son dönemdeki gelişmeler, girdi tedarikinde güvenlik, etkinlik ve sürekliliğin sağlanmasının önemini artırmıştır. Bu noktada, girdi tedarikine dönük uzun dönemli planlama yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.



## **6. Ara Malları Üretimi ve İhracatında Küresel Tedarik Ağlarına Erişimin ve Marka Bilinirliğinin Artırılması, Ar-Ge'nin Yoğunlaştırılması**

Stratejinin hedeflerinden bir tanesi de, ara malı üretiminde küresel ölçekte rekabetçiliği sağlayarak ara malı ihracatında önde gelen ülkeler arasında yer almaktır. Bu ise ancak, ara mallarında küresel tedarik zincirlerine daha fazla erişim sağlama ve Ar-Ge, yenilikçiliğe ve enerji verimliliğine dayalı üretim ile mümkün olacaktır.

## **DEMİR-ÇELİK ve DEMİR DIŞI METALLER**

### **7. Demir-Çelik Sektöründe Güç Birliği ve Sinerjinin Değerlendirilmesi**

Hurda çelik ticaretinde, dünya ticaretine yön veren birkaç küresel tedarikçi firmanın oluşturduğu piyasa yapısına karşı, dünyanın en büyük ithalatçısı sıfatıyla güç birliği yahut güç birliklerine gitmiş bir Türk demir-çelik sektörünün çok daha etkin girdi tedarik edebileceği değerlendirilmektedir.

### **8. Yurt İçi Hurda Arzının Artırılması**

Ülkemiz demir-çelik sektörünün hurda yoğun üretim yapısı nedeniyle, demir-çelik hurdaları, enerji ürünleri hariç, en büyük ara malı ithalat kalemini oluşturmaktadır. Hurdanın demir-çelik sektörü ve ülke ekonomisi için ehemmiyeti ve sektörün hızla artmakta olan hurda ihtiyacı ile ithalat bağımlılığı dikkate alındığında, yurtiçi hurda arzının artırılması büyük önem taşımaktadır.

### **9. Hurdaya Alternatif Kaynakların Değerlendirilmesi**

Uzun vadede hızla artacak hurda ihtiyacı karşısında, hurdaya bağımlılığın azaltılmasını sağlayacak alternatif kaynakların değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

### **10. Maden Tedarikinde Bağımlılığın Azaltılması, Etkinlik ve Verimliliğin Artırılması**

Sanayinin ihtiyaç duyduğu temel madenlerin büyük bir kısmında yurtiçi arz, talebin oldukça gerisinde kalmakta; yurt içi kaynakların daha etkin kullanılması ve ülkemiz madencilik potansiyelinin değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan, yurt içi yatırımlara ek olarak, sanayinin ihtiyaç duyduğu kritik hammaddelere sürdürülebilir erişimin yurt dışı yatırımlar yolu ile güvence altına alınması, gerek maliyet ve rekabet avantajı, gerek uzun vadeli tedarik güvenliği açısından stratejik önem taşımaktadır.

## **11. Yurtiçi Üretimi Hiç Bulunmayan Veya Yetersiz Olan Ürünlerde Yatırımların Hayata Geçirilmesi**

Demir çelik ve demir dışı metaller sektöründe, ağırlıklı olarak ülkemizdeki cari enerji maliyetleri nedeniyle, enerji yüksek üretim yapısı içeren bazı girdilerin üretimi ülkemizde ya hiç yoktur, ya da atıl kapasite vardır. Üretimin bulunmaması yahut kıt olması nedeniyle oluşan söz konusu ithalat bağımlılığı, yalnız cari açık açısından değil, son 10 yılda emtia fiyatlarında kaydedilen hızlı artışlar ve sektördeki dikey entegrasyon eğilimi nedeniyle, sektörün ihracatta rekabet gücü açısından da olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.

### **OTOMOTİV**

## **12. Motor ve Aktarma Organlarında Yurt İçi Üretim ve Katma Değerin Artırılması**

Araç ve motor tipine göre %20-%40 oranında değişen oranlar ile ana maliyet unsurlarından birini teşkil eden motor ve aktarma organlarında Türkiye’de yerleşme oranları son derece düşüktür. Otomotiv sanayiinin motor ve aktarma organlarında verdiği dış ticaret açığı, tedarik zincirindeki yerleşme oranının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Otomotiv teknolojisinde katma değer yaratıldığı en önemli bileşen olan motor ve aktarma organlarında, Türkiye’de yetkinliğin ve üretimin artırılması otomotiv sanayinde olduğu kadar, alt bileşenler itibariyle makine gibi diğer sanayiler için de önem arz etmektedir.

## **13. Yan Sanayi Yetkinliğinin Küresel Ölçek Seviyesine Yükseltilmesi**

Otomotiv sanayinde, üretimin artması; günümüzde değişen üretim süreçlerine bağlı olarak, tasarımdan başlayarak tüm süreçlerde ana sanayi ile birlikte çalışma yeteneğine sahip bir yan sanayi mevcudiyetine doğrudan bağlıdır. Yan sanayinin geliştirilebilmesi için ana sanayinin üretim süreçlerine katılımını artıracak ve küresel tedarikçi olmasını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Küresel tedarikçi konumundaki bir yan sanayi, Türkiye’deki ölçek yetersizliği sorununun aşılmasına da katkı sağlayacaktır.

## **14. Temel Girdilerde Üretimin Geliştirilmesi**

Otomotiv ana ve yan sanayi üretiminin temel girdilerini oluşturan; demir-çelik, demir dışı metaller, plastik ve kauçuk ürünlerinin yanı sıra kompozit malzemelerin öncelikle yurt içi tedarik imkânlarının geliştirilmesi, mevcut üretimlerin nitelik ve nicelik açısından daha üst seviyelere taşınması, tedarik güvenliğinin sağlanması ve daha yüksek yerli katma değer açısından kritik öneme haizdir.

## **15. Elektronik Bileşenlerde Yurtiçi Tedarik İmkânlarının Geliştirilmesi**

Günümüzde bir araçta 60'ın üzerinde elektronik kart kullanılmakta olup; elektronik ve gömülü yazılım araç değerinde yüzde 30-35 oranında (motor ve aktarma organları dâhil) paya sahiptir. Bu payın önümüzdeki 10 yıl içerisinde yüzde 40-70'lere çıkması beklenmektedir. Araç maliyeti içindeki payı ve katma değeri hızla artan bu alanda Türkiye yüksek oranda ithalata bağımlıdır. Ülkemizde bu alanda yaratılan yerli katma değer artırılması önemli görülmektedir.

### **MAKİNE**

## **16. Demir-Çelik Ürünlerinin Tedarikinde Etkinlik ve Verimliliğin Artırılması**

Başta çelik sac ve vasıflı çelik ürünleri olmak üzere, toplam üretim maliyetleri içerisinde büyük bir paya sahip olan demir-çelik mamullerinin; makine sektörünün ihtiyacı olan formlar ve kaliteye uygun olarak geliştirilmesi önemlidir. Diğer taraftan, sektörün tedarik yöntemlerinde etkinliği artırmaya dönük yeni mekanizmaların teşkiline ihtiyaç bulunmaktadır.

## **17. Elektrik Ve Elektronik Girdilerde Yurt İçi Çeşitlilik ve Yetkinliğin Artırılması, Markalaşmanın Sağlanması**

Makine sektörü üretim maliyetleri içerisinde endüstriyel elektrik-elektronik payı %35-40'lara kadar çıkabilmektedir. Makine ve otomotiv başta olmak üzere birçok sektöre girdi sağlayan, katma değeri yüksek endüstriyel elektronik sektöründe, üretim kabiliyetlerinin artırılması ve markalaşmanın sağlanması önem taşımaktadır.

## **18. Tespit Edilen Ürün/Ürün Gruplarında Doğrudan Yabancı Yatırımların Ülkemize Çekilmesi**

Ölçek ve/veya teknoloji yetersizliği yahut küresel firmaların ölçek avantajı nedeniyle bazı ürün gruplarında, yurtiçi üretim kapasitesi yaratılamaması veya kapasitenin yetersiz olması nedeniyle yurtiçinde kayda değer yeni/ilave üretim kapasitesi yaratılması küresel firmaların ülkemize yatırım yapması ile mümkün olabilecektir.

### **KİMYA**

## **19. Petrokimya Sektöründe Yatırım İhtiyacının Karşlanması**

Petrokimya ve plastik sanayinin ana hammaddelerinde ihtiyacın büyük bölümü ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ham petrolden nihai plastik ürünlere kadar üretim zincirinde en büyük katma değer monomer üretiminde sağlanmaktadır. Sektör için tedarik güvenliğini sağlayacak ve yurt içi

katma değeri artırmaya yönelik nafta, monomer ve polimer üretimine dönük bütünleşmiş rafineri ve petrokimya yatırımları yapılması büyük önem taşımaktadır.

## **20. Hammadde Olarak Kullanılan Petrol ve Doğalgaz Ürünlerinde Maliyetlerin Düşürülmesi ve Tedariğın Kolaylaştırılması**

Kimya sektöründe hammaddenin akaryakıt denetimine tabii olması tedarik imkânlarını güçleştirmektedir. Hammadde olarak kullanılan LPG ve doğalgaz için ara malı ve yakıt ayırımının yapılması sektörde hammadde maliyetlerinin düşürülmesinde etkili olacak, tedarik imkânlarını kolaylaştıracaktır. Petrokimya sektöründe LPG alternatif hammadde olarak nafta ile birlikte kullanılmaktadır. Tüm gübre çeşitlerinin temel girdisi amonyağın hammaddesi olan doğalgaz ise gübre üretim maliyetinin büyük kısmını oluşturmakta, maliyet sorunları nedeniyle mevcut amonyak fabrikaları kapasite altında çalıştırılmaktadır.

## **21. Plastik Sektörü Hammaddelerinde Standartların Geliştirilmesi ve Daha Etkin Uygulanması**

Standart dışı her türlü hurda ve hammadde kullanımı pek çok sektöre girdi sağlayan plastik üretiminde kaliteyi düşürmekte, çevre ve insan sağlığı için de risk oluşturmaktadır. Ayrıca, standartların geliştirilmesi yurtiçi kaynakların daha etkin kullanılabilmesi açısından da önem taşımaktadır.

## **22. Kauçuk Sektörü Hammadde Tedarikinde Etkinliğin Sağlanması, Dışa Bağımlılığın Azaltılması**

Sektörün tüm hammadde ihtiyacı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. 2010 yılında doğal ve sentetik kauçuk ithalatı 1 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, hammaddede dışa bağımlılık, tedarik güvenliği ve sürekliliği açısından risk oluşturmakta ve nihai ürünlerin üretimini engelleyebilmektedir. Bunun yanında, ülkemizde petrokimya üretiminde ortaya çıkan ve kauçuk üretiminde hammadde olarak kullanılan C3, C4 gibi kimyasallar ülkemizde üretim tesisi olmadığı için düşük katma değerli olarak ihraç edilmektedir. Bu alanda tedarik güvenliği ve sürekliliğini güvenceye alan etkinlik ve verimliliği hedefleyen çözümler üretilmesi gerekmektedir.

## **23. İlaç ve Eczacılık Sektörü Girdi Tedarikinde Etkinlik ve Verimliliğin Artırılması**

Dünya genelinde etken madde üretiminin, Çin ve Hindistan'da sağlanan teşvikler sonucu bu ülkelere kaymasıyla, ülkemizdeki etken madde üretimi de giderek azalmıştır. İlaç sektöründe

kritik öneme sahip olan etken madde üretiminde söz sahibi bir endüstriye sahip olmak tedarik güvenliğinin yanında yatırımların ülkemize çekilmesine de fayda sağlayacaktır.

#### **24. Gübre Sektöründe İhtiyaç Duyulan Yatırımların Gerçekleşmesi**

Tarım sektörünün en önemli girdilerinden olan gübre üretimi hali hazırda yurtiçi tüketimi karşılayamamaktadır. Bu sebeple ithalata bağımlı olan gübre sektöründe yapılacak yatırımlar yurtiçi üretimin artırılması açısından önem arz etmektedir. Öte yandan, yurtiçi üretim artırılırken, ucuz hammadde kaynaklarına sahip ülkelerde yatırım yaparak veya o ülkelerdeki firmalarla ortaklıklara girerek rekabet edebilir fiyatlarla hammadde temini, sürdürülebilir rekabet gücünün sağlanması açısından ön plana çıkmaktadır.

#### **25. Boya Sektörünün Hammaddede Dışa Bağımlılığının Azaltılması**

Boya sektörü, üretimde kullanılan hammaddelerini %70 oranında yurtdışından tedarik etmekte ve oluşan bu ithalat bağımlılığı sektörün navlun bedelleri ile stok maliyetlerini yükselterek rekabetçiliğini azaltmaktadır. Bu nedenle, sektörün temel hammaddelerinin Türkiye’de üretilmesi imkanlarının araştırılması gerekmektedir.

#### **26. Kozmetik ve Temizlik Ürünleri Girdi Tedariğinde Etkinlik ve Verimliliğin Artırılması**

Sektör, kozmetik ve temizlik ürünleri üretiminde, ağırlığı giderek artan palm-yağı gibi bitkisel içeriklerin tedariğinde ithalata bağımlı konumdadır. Bu alanda, ülkemizde işlenmiş hammadde üretiminin gerçekleştirilmesi, hammadde tedariğinde sektöre maliyet avantajı sağlanması ve daha fazla katma değer in yurtiçinde kalması açısından önem arz etmektedir.

#### **27. Yerli ve Alternatif Kaynakların Kullanımı İle Katma Değeri Yüksek Ürünlerin Üretiminin Artırılması**

Başta inorganik kimyasal ürünler olmak üzere üretimde yurtiçi ve alternatif kaynak kullanımının artırılması ve hassas kimyasallar, ileri kompozitler gibi katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

### **TEKSTİL VE DERİ**

#### **28. Pamuğa İlişkin Politikalarda Etkinliğin Artırılması**

Pamuk, ihracatımızda önemli yer tutan ve dış ticaret fazlası veren tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin ana girdisi konumundadır. Ancak, ülkemiz pamuk üretimi tüketimin %50’sini karşılayabilmektedir. Ham pamukta ise 2010/11 sezonu ithalatımız 2 milyar doları aşmıştır. Öte

yandan, pamuk tedarikinde olduğu kadar üretiminde de ithal tohumlar nedeniyle dışa bağımlılık bulunmaktadır. Bu nedenle pamuk üretiminin ve üretimde etkinlik ve verimliliğin artırılması imkanlarının araştırılması gerekmektedir.

### **29. Yüksek Katma Değerli Mamullere Yönelik Yatırımların Artırılması**

Ülkemizde pamuk ipliği makine parkı ağırlıklı olarak “open-end” üretim teknolojisine bağılı olup düşük numaralı ve ihraç birim fiyatı düşük ürünler üretmeye yöneliktir. Diğer taraftan, uluslararası moda trendlerine büyük bir elastikiyetle ve zamanında cevap verebilen ülkemiz tekstil altyapısının piyasa yapıcı trend merkezine dönüşebilmesi amacıyla yüksek katma değerli ürünlerin daha yüksek oranda yerli üretimden tedarik edilebilmesi için tekstil–hazır giyim, konfeksiyon sektörlerinin entegrasyonu önem arz etmektedir.

### **30. Sektörün Ür-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi**

Mevcut AR-GE Yasası kapsamında AR-GE desteği alınabilmesi için en az 50 AR-GE personeli koşulu bulunduğundan, sektör genelinde bu şartı haiz tesis ve işletme sayısı son derece cüzi kalmaktadır. Bu itibarla, sektörün ÜR-GE destekleri vasıtasıyla altyapısının güçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

### **31. Ülkemizdeki Hayvan Varlığının ve Hayvancılık Politikalarının Etkinliğinin Artırılması**

Deri ve deri ürünleri sektörünün hammadde temininde dışa bağımlılığının ortadan kaldırılabilmesi amacıyla, ülkemizde canlı hayvan arzı ile hayvan kesim miktarlarının daha yüksek seviyelerde gerçekleşmesi önem arz etmektedir. Öte yandan, yurtiçinde elde edilen derilerin daha az fire verilerek üretici firmalara ulaştırılması bakımından hayvancılık politikalarının gözden geçirilmesinde fayda bulunmaktadır.

## **TARIM**

### **32. Bölgesel Kalkınma Planlarının Hayata Geçirilmesi**

Ülkemizdeki özellikle sulanabilir tarım arazilerinin artırılabilmesi ve verimli üretim yapılabilmesi amacıyla bölgesel kalkınma projelerinin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

### **33. Soya Fasulyesi Üretimine Artırılması**

Tüketimi 2 milyon tonun üzerine çıkan ve talebin tamamına yakınının ithalatla karşılandığı soya fasulyesinde ithalat bağımlılığının azaltılarak, arz güvenliğinin artırılması önem taşımaktadır.

### **34. Hayvancılık Sektörünün Desteklenmesi**

Canlı hayvan ve et ithalatı ihtiyacının azaltılabilmesi amacıyla yerli üretimin artırılmasına yönelik politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

### **35. Yağlı Tohum Kırma Tesislerinin Modernizasyonu**

Mevcut kırma tesislerinde üretilen küspeler ithal küspelere kıyasla daha düşük protein içermesinden dolayı tercih edilmemektedir. Bu nedenle, mevcut tesislerde, yüksek proteinli küspe üretilmesine dönük modernizasyon ihtiyacı bulunmaktadır.

### **36. Tohumluk Sektöründe Farklı Bir Destek Stratejisi Oluşturulması**

Farklı kurum ve kuruluşlarca bitkisel üretimin temel girdisi olan tohumculuk sektörüne sağlanan mevcut destekler; tohum ıslah faaliyetlerine uygun tasarlanmadığından, amacına ulaşamamaktadır.

### **37. İzlenebilirlik**

Daha kaliteli tarımsal ürün üretimi ve ihracatının yanı sıra, tarım ürünleri ithalatının da üretim politikalarına göre şekillendirilmesine katkı sağlanabilmesi amacıyla, ürün akışının; üretim sürecinden, tüketim aşamasına kadar kontrol altında tutulması gerekmektedir.

## **6 GİTES EYLEM PLANI**

GİTES Eylem Planı, toplam 37 hedef ve bu hedeflere dönük 91 eylem içermektedir. Eylem Planı, çalışmalar sırasında gerek sektör gerekse ilgili kurum/kuruluş ve STK'lar tarafından dile getirilen sorun, tespit ve çözüm önerilerini kapsamakta; başta ara malı dış ticaretimiz olmak üzere, sektörel, ürün özellikli, bölgesel, diğer ülke uygulamaları gibi yapılan detaylı çalışmalar çerçevesinde ortaya çıkan bulgular ve strateji hedefleri paralelinde geliştirilen politika önerilerini yansıtmaktadır.

Eylem Planı, tarafların ve paydaşların geniş katılımının sağlanabilmesini teminen, sektör temsilcileri ile yapılan teknik toplantılarda paylaşılmış, İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu'nun 26 Ocak 2012 tarihinde gerçekleştirilen yedinci toplantısında Kurul üyelerinin ve katılımcıların değerlendirmelerine sunulmuştur. Daha sonra, hazırlanan taslak Eylem Planına ilişkin ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan çeşitli tarihlerde görüş ve değerlendirmeleri talep edilmiş ve Eylem Planı, Ekonomi Bakanlığına iletilen değerlendirmeler çerçevesinde gözden geçirilerek, yenilenmiştir.

Son olarak, Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun (EKK) 15 Ağustos 2012 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında tartışılan Eylem Planına, EKK'da alınan kararlar ve Kurul üyelerinin görüşleri çerçevesinde nihai şekli verilmiştir.

GİTES ve Eylem Planına ilişkin çalışmaların diğer kurum ve kuruluşlar ile etkileşimli olarak ve diğer ulusal strateji ve çalışmalar ile bütünlük ve eşgüdüm içerisinde yürütülmesi neticesinde; henüz Eylem Planının oluşturulmasına yönelik çalışmalar devam ederken yol alınabilmesi mümkün olmuştur.

- Eylem Planı taslak aşamasında iken;
  - o Ara malı ithalat bağımlılığını azaltacak ve teknoloji transferi sağlayacak yatırımları doğrudan hedefleyen "Stratejik Yatırımlar" tanımı yeni teşvik mevzuatına yansıtılmıştır (2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı).
  - o Demir cevheri zenginleştirme tesisi yatırımları devlet yardımı kapsamına alınmıştır (2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 5 no'lu eki).
  - o Kimya Sektörü ilk taslak Eylem Planında yer alan ilaç hammaddeleri ile nihai ürünler arasındaki KDV uyumsuzluğunun giderilmesi konusu, Maliye Bakanlığı'nca çözüme kavuşturulmuştur. İlaç üretiminin en önemli girdilerinden etken madde üretiminde kullanılan ham maddelere uygulanan KDV oranı, yüzde 18'den yüzde 8'e düşürülmüştür (2012/2931 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı).
  - o Otomotiv sektöründe Ar-Ge ve test amaçlı olarak yurt dışından temin edilen referans test yakıtlarında marker uygulaması kaldırılmıştır (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik'te değişiklik, 17 Mayıs 2011).

Sektörel Eylem Planlarında, sektörler kendi üretimlerinde ihtiyaç duydukları girdiler perspektifinden olduğu kadar, sektörün nihai ürünü olmakla birlikte diğer sektörlere girdi oluşturan ürünler perspektifinden de incelenmiştir. Bu yöntemle, girdi tedarikinde sektörler arası geçişkenlik sebebiyle, bazı ürünlerin kapsam dışında kalması önlenmeye çalışılmıştır.



## 7 İZLEME ve DEĞERLENDİRME

GİTES Eylem Planının hayata geçirilmesi sürecinde, koordinasyon ve sekreteryaya görevini Ekonomi Bakanlığı yürütecektir. Eylem Planının 7 ayrı bölümü (yatay ve sektörel Eylem Planı) için üçer aylık dönemlerde ilgili kurum ve kuruluşların katıldığı teknik düzeyde izleme ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirilecektir. Ayrıca, Eylem Planının hayata geçirilmesinde ihtiyaca bağlı olarak sektörel çalışma grupları oluşturulabilecektir. Altı ayda bir, GİTES Eylem Planı'ndaki gelişmeler İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu'na raporlanacak, Kurul'un değerlendirme ve yönlendirmesine sunulacaktır.

GİTES'in uygulanmasını ve hedeflere ne ölçüde yaklaşıldığını izlemek amacıyla geliştirilecek performans kriterleri, uygulayıcılar ve karar alıcıların hedefe ulaşma konusundaki ilerlemeleri değerlendirebilmelerine yönelik kullanılacak temel araçlardan biri olacaktır. Eylem Planının ve dolayısıyla stratejinin başarısının izlenebilmesi için ölçülmesi gereken göstergeler ve bu göstergelere ilişkin yıllık hedefler, Eylem Planı Performans Dokümanında yer alacaktır. Sürecin izlenmesi; gelişmelerin belirlenen göstergelere göre ölçülmesi ve sonuçların belirli aralıklarla hedeflerle karşılaştırılmasını içermektedir.

Başlangıç itibarıyla 2013-2015 dönemine ilişkin eylemleri içeren GİTES Eylem Planı, uygulama süreci sonunda gözden geçirilecek ve günün koşullarına uygun güncellemeler yapılacaktır.